

Distribuce produkčních kapacit na trhu zemí EU – kdo vládne současnými kapacitami?

PRODUCTION CAPACITY DISTRIBUTION IN EU MARKET – WHO DOES TAKE CONTROL OVER AVAILABLE CAPACITIES?

Luboš Smutka¹, Helena Řezbová¹, Josef Pulkrábek²

¹ Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta provozně ekonomická

² Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Trh s cukrem v zemích Evropské unie je extrémně ovlivněn regulací. Regulace, uplatňovaná prostřednictvím Společné zemědělské politiky (1), respektive Společné organizace trhu s cukrem, a dále také prostřednictvím Společné obchodní politiky, utváří velmi výrazný charakter cukerního trhu zemí EU-28.

Dominantní postavení na tomto trhu má cukr řepný, ačkoliv jeho cena je výrazně vyšší v porovnání cenou cukru třtinového na světovém trhu. Vlastní produkční kapacita evropského trhu je značná. Cukrová řepa se v zemích EU pěstuje na ploše cca 1,6 mil. ha a roční objem produkce se pohybuje i navzdory regulaci na úrovni přesahující 100 mil. t ročně. Vlastní objem produkce cukru se pohybuje okolo 17 mil. t. Z toho je cca 13,5 mil. t cukru vyrobeno v rámci kvóty a dalších cca 3,5 mil. t je vyrobeno nad rámec přidělených kvót. Země EU jsou rovněž exportéry a importéry cukru. Celkový objem exportů se pohybuje na úrovni 1,5 mil. t, naopak importy se pohybují okolo 3,7 mil. t. (2). Exportní a importní kapacity zemí EU jsou extrémně ovlivněny uplatňovanou regulací (3). Tato regulace dopadá zejména na importy, které mají výrazně ztížený vstup na trh zemí EU (4). Nicméně rovněž exporty cukru jsou postiženy vzhledem ke skutečnosti, že evropské cukrovarnické kapacity nejsou maximálně využity. Po zrušení cukerních kvót v roce

2017 dojde ke zvýšení konkurence ve výrobě cukru a k další koncentraci výrobců (5). Souběžně vzroste tlak na snižování nákladů na pěstování cukrovky (6), na využívání intenzivních pěstitelských technologií a na využívání synergických efektů a inovací ve výrobě a marketingu (7, 8).

Tento článek má poskytnout přehled o současných výrobních kapacitách v oblasti zpracování cukrové řepy a následné výroby řepného cukru v Evropské unii. Jeho cílem je vymezit současné zpracovatelské a výrobní kapacity napříč EU a stanovit na úrovni zemí a společností, kdo těmito kapacitami vládne. V článku se dále pokoušíme identifikovat hlavní země, jejichž firmy kontrolují disponibilní cukerní kapacity, a tím vymezit segment zemí, které mají nejvýznamnější vliv na formování cukerní politiky v rámci EU.

Metodika

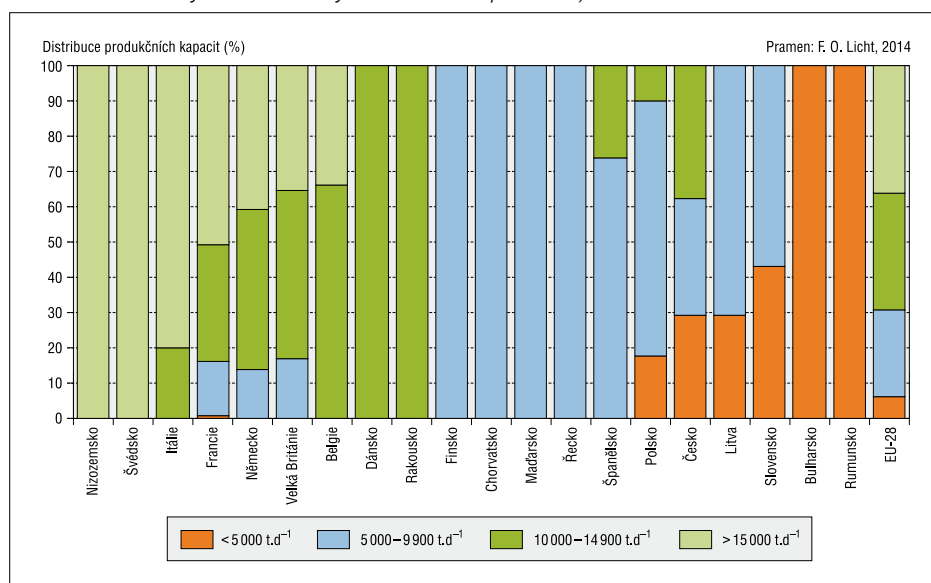
Analýza vychází z databáze F. O. Licht, CEFS, Eurostat, FAOstat a GAIN za období 2012/2013 a 2013/2014. Analyzován je trh zemí EU-28. Sledovanými veličinami jsou produkce cukru a cukrové řepy, průměrná délka cukrovarnické kampaně,

Tab. 1. Distribuce denních zpracovatelských kapacit cukrové řepy v cukrovaroch zemí EU

Kategorie dle kapacity (t.d ⁻¹)	Belgie	Bulharsko	Česko	Dánsko	Finsko	Francie	Chorvatsko	Itálie	Litva	Maďarsko
	Součet instalovaných denních kapacit v rámci jednotlivých velikostních kategorií cukrovarů (t) / počet cukrovarů v rámci dané velikostní kategorie									
< 5 000		13 500 / 4	10 800 / 4			4 500 / 1			24 00 / 1	
5 000–9 999			12 000 / 1		14 500 / 2	48 880 / 6	20 000 / 3		5 900 / 1	7 500 / 1
10 000–14 999	38 000 / 3		14 000 / 2	24 200 / 2		112 850 / 9		12 000 / 1		
> 15 000	20 000 / 1					171 200 / 9		47 000 / 3		
Celkem	58 000	13 500	36 800	24 200	14 500	337 430	20 000	59 000	8 300	7 500
Kategorie dle kapacity (t.d ⁻¹)	Německo	Nizozemsko	Polsko	Rakousko	Rumunsko	Řecko	Slovensko	Španělsko	Švédsko	V. Británie
	Součet instalovaných denních kapacit v rámci jednotlivých velikostních kategorií cukrovarů (t) / počet cukrovarů v rámci dané velikostní kategorie									
< 5 000			20350 / 5		15 500 / 5		4 600 / 1			
5 000–9 999	33 000 / 5		79 988 / 12			8 500 / 1	6 000 / 1	33 700 / 4		8 500 / 1
10 000–14 999	106900 / 9		10945 / 1	25400 / 2				12 000 / 1		24 000 / 2
> 15 000	95 100 / 6	42 000 / 2							18 400 / 1	17 600 / 1
Celkem	235 000	42 000	111 283	25 400	15 500	8 500	10 600	45 700	18 400	50 100

Pramen: F. O. Licht, 2014

Obr. 1. Struktura distribuce zpracovatelských kapacit řepného cukru v cukrovarech v jednotlivých zemích EU (procentní zastoupení jednotlivých velikostních kategorií cukrovarů na celkových instalovaných denních kapacitách)

Tab. II. Průměrné denní kapacity zpracování cukrové řepy instalované v jednotlivých zemích EU a maximální teoretické roční objemy zpracované řepy – vypočteno za předpokladu průměrné národní délky cukrovarnické kampaně a národní výtěžnosti cukrové řepy v jednotlivých zemích

	Denní kapacita – zpracování řepy		Maximální teoretická roční spotřeba cukrové řepy		Teoretická disponibilní produkce cukru		Počet cukrovarů
	(t.d ⁻¹)	podíl (%)	(t.rok ⁻¹)	podíl (%)	(t.rok ⁻¹)	podíl (%)	
Belgie	58 000	5,08	6 844 000	5,13	1 095 040	5,17	4
Bulharsko	13 500	1,18	945 000	0,71	123 795	0,58	7
Česko	36 800	3,22	4 084 800	3,06	612 720	2,89	7
Dánsko	24 200	2,12	3 291 200	2,47	526 592	2,49	2
Finsko	14 500	1,27	841 000	0,63	526 592	2,49	2
Francie	337 430	29,55	35 092 720	26,29	5 649 928	26,69	26
Chorvatsko	20 000	1,75	1 280 000	0,96	174 080	0,82	3
Itálie	59 000	5,17	6 661 000	4,99	912 520	4,31	5
Litva	8 300	0,73	1 070 700	0,80	161 676	0,76	2
Maďarsko	7 500	0,66	937 500	0,70	130 875	0,62	1
Německo	235 000	20,58	29 140 000	21,83	4 726 508	22,33	20
Nizozemsko	42 000	3,68	5 040 000	3,78	762 552	3,60	2
Polsko	111 283	9,75	12 129 847	9,09	1 849 802	8,74	18
Rakousko	25 400	2,22	3 302 000	2,47	485 394	2,29	2
Rumunsko	15 500	1,36	1 317 500	0,99	183 133	0,87	7
Řecko	8 500	0,74	748 000	0,56	92 453	0,44	1
Slovensko	10 600	0,93	911 600	0,68	127 228	0,60	2
Španělsko	45 700	4,00	4 752 800	3,56	760 448	3,59	5
Švédsko	18 400	1,61	2 318 400	1,74	350 078	1,65	2
Velká Británie	50 100	4,39	12 753 000	9,56	1 917 587	9,06	5
CELKEM	1 141 713		133 461 067		21 169 000		123

Pramen: F. O. Licht, vlastní zpracování, 2014

cukernatost, počty cukrovarů v jednotlivých zemích a jejich produkční kapacity (měřeno denními kapacitami zpracované cukrové řepy).

Předmětem analýzy jsou nejen cukrovary zaměřené čistě na zpracování cukrové řepy, ale i cukrovary kombinované, schopné zpracovávat jak cukrovou řepu, tak surový třtinový cukr (v tomto ohledu je analýza zaměřena na identifikaci skutečných produkčních kapacit schopných produkovat řepný cukr v zemích EU – ať už jsou tyto kapacity využívány, nebo ne). Článek identifikuje nejen objemy disponibilních produkčních kapacit, ale porovnává tyto „teoretické/disponibilní“ kapacity s jejich reálným využitím. Teoretické roční kapacity cukrovarů (produkce cukru) byly vypočteny na základě instalovaných denních kapacit zpracování cukrové řepy z databáze F. O. Licht, násobené délkou cukrovarnické kampaně (CEFS, státy vs. průměr EU) a výtěžností se zohledněním zůstatku cukru v melase (CEFS, státy vs. průměr EU). V tomto ohledu jsou identifikovány nevyužité produkční rezervy napříč jednotlivými zeměmi EU a cukrovarnickými aliancemi. V neposlední řadě článek rovněž stanovuje velikost jednotlivých cukrovarů v zemích EU (dle jejich schopnosti zpracovat určitý objem cukrové řepy za den) a poukazuje na to, jak jsou produkční kapacity (dle velikostních skupin cukrovarů) rozloženy mezi jednotlivé země a cukrovarnické společnosti v rámci EU.

Cukrovary jsou rozděleny do velikostních kategorií dle denního množství zpracované cukrové řepy: pod 5 000 t.d⁻¹, 5 000–9 999 t.d⁻¹, 10 000–14 999 t.d⁻¹ a nad 15 000 t.d⁻¹. V článku je rovněž vymezen okruh cukrovarů, které jsou nejvíce ohroženy plánovaným zrušením Společné organizace trhu s cukrem v roce 2017 – důvodem ohrožení těchto cukrovarů je nízký objem denního zpracování cukrové řepy.

Analýza a diskuse

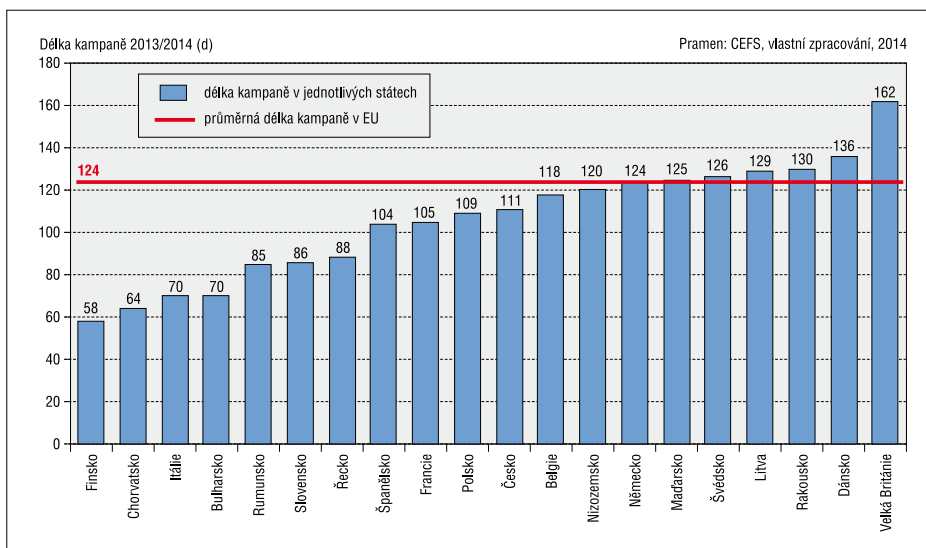
Produkční kapacity jednotlivých evropských cukrovarů se značně liší. Zatímco největší evropské cukrovary jsou schopny zpracovat až 24 000 t cukrové řepy denně, nejmenší z nich

zpracují maximálně 1 500 t cukrové řepy za den. Z toho vyplývá značná heterogenita mezi jednotlivými cukrovarmi z hlediska jejich velikosti. V Evropě převažují cukrovarny s většími zpracovatelskými kapacitami. Cukrovarny s kapacitou nad 15 000 t.d⁻¹ řepy představují cca 36 % disponibilních kapacit, cukrovarny s kapacitou mezi 10 000–14 999 t.d⁻¹ řepy představují cca 33,3 % kapacit, cukrovarny s kapacitou 5 000–9 999 t.d⁻¹ zpracované řepy reprezentují kapacity okolo 24,4 % a cukrovarny s kapacitou pod 5 000 t.d⁻¹ řepy se podílejí na celkových instalovaných denních kapacitách cca 6,3 %. V tomto ohledu je vhodné zmínit extrémní diference v instalovaných kapacitách existující mezi jednotlivými zeměmi EU (tab. I., obr. 1.).

Z výše uvedených údajů vyplývá, že země jako Belgie, Dánsko, Francie, Itálie, Německo, Nizozemsko, Rakousko, Švédsko a Velká Británie disponují většinou cukrovarů s kapacitou nad 10 000 t.d⁻¹ cukrové řepy. Oproti tomu ostatní země, jako jsou Bulharsko, Česká republika, Finsko, Chorvatsko, Litva, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Řecko, Slovensko a Španělsko, disponují cukrovarmi s kapacitami pod 10 000 t.d⁻¹ cukrové řepy – v tomto ohledu je velmi tristní nízká kapacita zejména bulharských, rumunských, slovenských, litevských a vybraných českých cukrovarů. Z tohoto úhlu pohledu pak platí, že jsou to právě malé cukrovarny (pod 5 000 t.d⁻¹ cukrové řepy, tj. cca 20 cukrovarů), které patří na současném evropském trhu k nejhroženějším. O ohrožení těchto menších cukrovarů vypovídá i cukrovarnická kampaň 2013/2014, v průběhu které „odpadlo“ v zemích EU celkem šest cukrovarů. Jednalo se o dva cukrovarny v Řecku (kapacita 6 000 t.d⁻¹ respektive 5 000 t.d⁻¹ cukrové řepy), cukrovar v Belgii (6 100 t.d⁻¹ cukrové řepy), Itálii (4 500 t.d⁻¹ cukrové řepy), Rumunsku (400 t.d⁻¹ cukrové řepy) a na portugalských Azorech (1 000 t.d⁻¹ cukrové řepy).

Co se týká reálných kapacit v oblasti produkce cukru a zpracování cukrové řepy, tab. II. obsahuje přehled denních kapacit cukrovarů v oblasti zpracování cukrové řepy v jednotlivých zemích EU a dále pak i „teoretické maximální roční objemy“ zpracování cukrové řepy a vyrobeného cukru, odpovídající

Obr.2. Průměrná délka cukrovarnické kampaně v jednotlivých zemích EU

průměrné délce cukrovarnické kampaně (obr. 2.) v jednotlivých zemích EU. Z porovnání výsledků uvedených v tab. II. vyplývají dvě základní zjištění. Za prvé, drtivou většinu zpracovatelských a produkčních kapacit ovládají Francie, Německo, Polsko, Velká Británie a Belgie – dohromady se jedná o cca 70 % zpracovatelských kapacit respektive 72 % maximální možné spotřeby cukrové řepy a produkce cukru. Za druhé z tabulky vyplývá, že současné kapacity v oblasti produkce cukru a zpracování cukrové řepy nejsou v jednotlivých členských zemích EU maximálně využity. Regulace trhu s cukrem umožňuje jejich využití pouze na 80 % (tab. III.).

V tomto ohledu pak stojí za zmínku, že pokud bychom převzali teoretický předpoklad, že by všechny cukrovarny v zemích EU uplatňovaly délku cukrovarnické kampaně v délce 124 dní (což je průměr EU-28 jako celku), potom skutečné využití kapacit v porovnání s teoreticky vypočtenou produkcí je ještě nižší, a to pouze okolo 70 %. Z toho tedy vyplývá, že uplatňování Společné organizace trhu nejenže neumožňuje budování nových kapacit, ale neumožňuje ani plné využití stávajících (instalovaných) produkčních kapacit napříč všemi zeměmi Evropské unie produkujícími cukr. Lze očekávat, že reforma cukerního trhu přinese velmi významné změny. Tyto změny se však nebudou týkat primárně cukrovarnických kapacit, ovládaných jednotlivými zeměmi, ale dopadnou reálně na

Tab. III. Přehled kapacit v oblasti výroby cukru a zpracování cukrové řepy a jejich komparace (reálný stav vs. stav při maximálním využití výrobních kapacit při průměrné národní délce cukrovarnické kampaně vs. stav při maximálním využití výrobních kapacit za předpokladu, že délka kampaně odpovídá u všech cukrovarů průměrné délce kampaně v zemích EU jako celku)

	Instalovaná denní kapacita (t.d ⁻¹)	Množství zpracované řepy (t.rok ⁻¹)	Produkce řepného cukru (t.rok ⁻¹)
Skutečnost – reálný stav EU 2013/2014	1 141 713	106 367 713	17 096 056
Teoretická produkce 1 – dle národní délky řepné kampaně a národní výtěžnosti cukru z řepy	1 141 713	133 461 067	21 169 000
Teoretická produkce 2 – dle průměrné délky řepné kampaně v EU a průměrné výtěžnosti cukru z řepy v EU	1 141 713	148 615 612	23 072 035
Skutečná produkce / teoretická produkce 1 (2)	–	–	0,807 / 0,741

Pramen: vlastní zpracování, 2014

Tab. IV. Charakteristika hlavních aktérů cukerního trhu zemí EU

Společnosti – aliance	Stát	Denní kapacita zpracované řepy (t)	Délka kampaně v cukrovarech skupiny (d)	Množství zpracované řepy* (t.rok ⁻¹)	Rozpětí výtěžnosti v cukrovarech skupiny (%)	Množství vyrobeného cukru** (t.rok ⁻¹)
Südzucker	Německo	282 330	85–130	32 884 820	13,9–16,22	5 188 766
Nordzucker (Nordic Sugar)	Německo	149 127	58–136	17 486 043	14–16,22	2 748 403
Pfeifer & Langen	Německo	116 775	70–124	12 294 975	13,9–16,22	1 915 846
Tereos	Francie	171 700	85–111	17 937 300	13,9–16,1	2 854 471
Cristal Union	Francie	151 100	70–104	15 170 400	14,2–16,1	1 759 318
ABSugar (Assoc British Foods plc)	Velká Británie	83 800	104–162	11 621 000	15,0–16,0	1 778 198
Suiker Unie / Cosun	Nizozemí	66 500	64–120	7 298 000	13,6–16,22	1 107 001
Krajowa Spolka Cukrowa S. A.	Polsko	48 281	109	5 262 629	15,25	802 551
ISCAL Sugar	Belgie	12 000	118	1 416 000	16,0	226 560
Ostatní – součet (bez aliancí)	–	57 100	–	5 288 100		770 724
Lesaffre Frères S. A. S.	Francie	7 000	104	728 000	16,1	117 208
Hellenic Sugar Industry S. A.	Řecko	8 500	88	748 000	12,36	92 453
Tvornica Secera Osijek d. o. o.	Chorvatsko	7 000	64	448 000	13,6	60 928
Burgarski Zaharni zavodi Ltd.	Bulharsko	5 000	70	350 000	13,1	45 850
Zaharni Zavodi	Bulharsko	4 000	70	280 000	13,1	36 680
Litex Commerce JSC	Bulharsko	3 000	70	210 000	13,1	27 510
Zaharen Kombinat Plovdiv AD	Bulharsko	1 500	70	105 000	13,1	13 755
Cukrovar Vrbátky, a. s.	Česko	2 000	111	222 000	15,0	33 300
Litovelská cukrovarna, a. s.	Česko	2 800	111	310 800	15,0	46 620
Hanacká potravinářská společnost, s. r. o.	Česko	2 300	111	255 300	15,0	38 295
Fabrica De Zahar Bod SA	Rumunsko	2 000	85	170 000	13,9	23 630
Mimo Trading S. R. L.	Rumunsko	3 000	85	255 000	13,9	35 445

* Množství zpracované řepy bylo vypočteno teoreticky na základě denní kapacity a průměrné délky kampaně.

Framen: vlastní zpracování, 2014

** Množství vyrobeného cukru bylo vypočteno teoreticky na základě teoretického objemu zpracované řepy a průměrné výtěžnosti.

jednotlivé hráče, operující na cukerním trhu – těmito hráči jsou jednotlivé velké cukrovarnické společnosti či aliance. Následující část článku proto bude věnována právě problematice distribuce disponibilních produkčních a zpracovatelských kapacit na

Ústředí Nordzucker v německém Braunschweigu (foto: Nordzucker)

úrovni jednotlivých hlavních aktérů (společností), operujících na trhu EU. Z uvedených údajů vyplývá, že skutečnými králi evropského trhu s cukrem jsou německé společnosti Südzucker, Nordzucker a Pfeifer & Langen a dále pak francouzské společnosti Tereos a Cristal Union. Nezanedbatelnou roli rovněž mají společnosti ABSugar, Krajowa Spolka Cukrowa a Suiker Unie/Cosun. Výše uvedené společnosti vlastní zhruba 90 % instalovaných kapacit na zpracování cukrové řepy – respektive ovládají 86 % disponibilních kapacit vyrobeného cukru.

Z provedené analýzy je zřetelně vidět, že velké cukrovarnické společnosti postupně získávají navrch a evropský cukrovarnický trh se stává postupně více a více oligopolním. Proto je zajímavé porovnat evropský cukerní trh ještě z jednoho úhlu pohledu – kritériem třídění bude země registrace jednotlivých hlavních společností/aktérů, operujících na evropském trhu. Většina hlavních aliancí totiž neoperuje pouze na svém mateřském trhu, ale ovládá i nezanedbatelné výrobní kapacity v řadě jiných zemí, jejichž cukrovary jsou součástí jednotlivých skupin. Z tohoto následně vyplývá, že evropský cukerní trh ovládají pouze čtyři země – Německo, Francie, Velká Británie a Polsko. Podíl v nich sídlících společností/aliancí na cukerním trhu EU je cca 85 % v oblasti instalovaných zpracovatelských kapacit

respektive cca 80 % v oblasti disponibilní teoretické produkce cukru (za předpokladu průměrné délky cukrovarnické kampaně a průměrné výtěžnosti cukru). Z této analýzy je zřejmé, proč právě výše uvedené země jsou tak aktivní z hlediska utváření evropské cukerní politiky a trhu.

V tomto ohledu je pak vhodné porovnat jednotlivé hlavní aktéry (aliance) trhu EU z hlediska denních disponibilních zpracovatelských kapacit cukrové řepy (viz tabulky). Z uvedených údajů vyplývá, že všichni hlavní aktéři s výjimkou polské společnosti Krajowa Spolka Cukrowa a částečně také britské společnosti ABSugar mají drtivou většinu produkčních kapacit v cukrovarch s výkonem nad 10 000 t zpracované cukrové řepy za den. Obecně uvedená fakta naznačují, že budoucnost cukrovarnictví EU spočívá ve velkých cukrovarch a velkých cukrovarnických společnostech. Malé cukrovary a nezávislí hráči jsou bohužel v ohrožení. Toto ohrožení bude gradovat zejména v momentě, kdy bude ukončen systém produkčních kvót cukru a extrémně ohroženy budou ty malé cukrovary, v jejichž sousedství se nachází cukrovary velké, schopné efektivně produkovat a těžit významné úspory vyplývající z rozsahu výroby. Nepochybně bude ve prospěch velkých cukrovarů hrát i jejich nezanedbatelná tržní síla a vliv.

Závěr

Na základě uvedených poznatků, vztahujících se k trhu s cukrem v zemích EU vyplývá, že produkční kapacity jsou extrémně koncentrované. Na to poukázaly již dříve publikované závěry. Nicméně je třeba konstatovat, že extrémní koncentrace existuje i v oblasti instalovaných zpracovatelských kapacit cukrové řepy a následně pak i v oblasti vlastní produkce cukru. Na evropském trhu tak dominuje pouze pětice zemí (Německo, Francie, Velká Británie, Belgie a Polsko), které kontrolují většinu zpracovatelských kapacit cukrové řepy a následně i výrobu cukru. Společnosti sídlící v těchto zemích pak následně prostřednictvím majetkového propojení kontrolují více než čtyři pětiny evropského trhu s řepným cukrem. Z údajů rovněž vyplývá, že v současnosti instalované kapacity zpracování cukrové řepy a následné produkce cukru jsou využívány pouze z cca 70–80 %, což představuje značné rezervy. Ve vztahu k očekávanému zrušení regulace trhu EU s cukrem v roce 2017 lze očekávat, že evropský cukerní trh dozná velmi výrazných změn. Zvýší se obecně konkurence mezi hlavními aktéry a dále pak vzroste tlak na malé nezávislé cukrovary a cukrovary s nízkým objemem produkce. Ty pak nejspíše zaniknou, pakliže se jim nepodaří najít nějakou alternativní cestu zachování své prosperity a existence. Obecně lze konstatovat, že ohroženy jsou hlavně ty cukrovary, jejichž denní kapacity zpracování cukrové řepy jsou pod 5 000 t a dále pak ty cukrovary, které nebudou schopné udržet délku cukrovarnické kampaně alespoň blízko hodnotě průměru EU. Předpokládané zrušení Společné organizace trhu bude mít velmi významný dopad na charakter trhu s cukrem v zemích EU. Nicméně dopad bude zřejmě omezený, neboť bude zřetelný primárně v oblasti vnitřní struktury trhu EU. Změna zatím

Tab. V. Podíl jednotlivých zemí na cukerním trhu EU – dle sídla jednotlivých aliancí/společností

	Podíl na denní kapacitě cukrovarů	Podíl na max. roční spotřebě cukrové řepy*	Podíl na disponibilní teoretické produkci cukru**
	(%)		
Belgie	1,01	1,06	1,07
Bulharsko	1,14	0,71	0,58
Česko	0,60	0,59	0,56
Francie	27,79	25,35	22,35
Chorvatsko	0,59	0,34	0,29
Německo	46,19	46,95	46,54
Nizozemsko	5,60	5,47	5,23
Polsko	4,07	3,94	3,79
Rumunsko	0,42	0,32	0,28
Řecko	0,72	0,56	0,44
Velká Británie	7,06	8,71	8,40
Ostatní	4,81	3,96	3,64

Pramen: vlastní zpracování, 2014

totiž nepředpokládá otevření trhu s cukrem levným importům ze třetích zemí. Reforma rovněž nepředpokládá ani výraznější uvolnění pro import surového třtinového cukru pro potřeby kombinovaných cukrovarů, lokalizovaných na území některých členských zemí EU.

Článek byl zpracován na základě výzkumu podpořeného IGA, PEF, ČZU v Praze (Analýza vývoje sektoru cukrovka-cukr po zrušení Společné organizace trhů s cukrem; Grant: 201 410 45).

Souhrn

Článek se věnuje problematice distribuce a využití produkčních kapacit cukrovarů v zemích Evropské unie. Tato problematika je řešena v oblasti instalovaných objemů pro zpracování cukrové řepy a následně pak vlastní produkce cukru. Analyzováno je využití

Cukrovarnická skupina Südzucker (foto: Südzucker)

Tab. VI. Distribuce zpracovatelských kapacit napříč jednotlivými cukrovarnickými společnostmi

Kategorie cukrovarů dle kapacity* (t.d ⁻¹)	Südzucker	Nordic Sugar (Nordzucker)	ABSugar (Assoc British Foods plc)	Tereos	Pfeifer & Langen	Suiker Unie / Cosun	Cristal Union	Krajowa Spółka Cukrowa (Polski Cukier)	Ostatní společnosti a cukrovary (celkem)
	Objem kapacit instalovaných v rámci jednotlivých velikostních kategorií cukrovarů: denní instalovaný objem (t) / počet cukrovarů								
< 5 000	19 300 / 5	2 400 / 1	–	3 500 / 1	7 251 / 4	–	4 500 / 1	9 099 / 2	17 600 / 7
5 000–9 999	66 380 / 10	39 027 / 6	42 200 / 5	13 500 / 2	26 079 / 4	13 000 / 2	16 600 / 2	39 182 / 5	27 500 / 3
10 000–14 999	144 650 / 10	72 700 / 6	24 000 / 2	80 500 / 5	20 945 / 2	11 500 / 1	32 000 / 3	–	24 000 / 2
> 15 000	52 000 / 4	35 000 / 2	17 600 / 1	74 200 / 5	62 500 / 4	42 000 / 2	98 000 / 5	–	–
Celková kapacita	282 330	149 127	83 800	171 700	116 775	66 500	151 100	48 281	69 100
	Podíl jednotlivých velikostních kategorií cukrovarů na celkových instalovaných zpracovatelských kapacitách (%)								
< 5 000	6,84	1,61	0,00	2,04	6,21	0,00	2,98	18,85	25,47
5 000–9 999	23,51	26,17	50,36	7,86	22,33	19,55	10,99	81,15	39,80
10 000–14 999	51,23	48,75	28,64	46,88	17,94	17,29	21,18	0,00	34,73
> 15 000	18,42	23,47	21,00	43,21	53,52	63,16	64,86	0,00	0,00

* Denní objem zpracované cukrové řepy.

Pramen: F.O.Licht, vlastní zpracování, 2014

kapacit a jejich distribuce na úrovni jednotlivých členských zemí EU a dále pak také na úrovni hlavních aktérů trhu EU (aliancí). Cílem článku je vymezit současné zpracovatelské a výrobní kapacity napříč EU a stanovit na úrovni zemí a společností, kdo těmito kapacitami vládne. Identifikovány jsou hlavní země, jejichž firmy kontrolují disponibilní cukerní kapacity, a tím je vymezen segment zemí, které mají nejdůležitější vliv na formování cukerní politiky v rámci EU. Na základě analýzy, lze konstatovat, že produkční kapacity jsou extrémně koncentrovány – a to jak na úrovni jednotlivých členských zemí, tak na úrovni jednotlivých aliancí. Extrémní koncentrace existuje zejména v oblasti instalovaných zpracovatelských kapacit cukrové řepy. Evropský trh je ovládán pouze pěticí zemí: Německem, Francií, Velkou Británií, Belgií a Polskem. Tyto země kontrolují většinu zpracovatelských kapacit cukrové řepy a následně i výrobu cukru. Společnosti sídlící v těchto zemích pak následně

prostřednictvím majetkového propojení kontrolují více než čtvrtinu evropského trhu s řepným cukrem. Současné instalované kapacity v oblasti zpracování cukrové řepy pro potřebu výroby cukru a následně vlastní produkce cukru jsou využívány pouze ze 70–80 %. Ve vztahu k očekávanému zrušení regulace trhu s cukrem mezi členskými zeměmi EU v roce 2017 lze očekávat, že evropský cukerní trh dozná velmi výrazných změn. Zvýší se obecně konkurence mezi hlavními aktéry a dále pak vzroste tlak na malé nezávislé cukrovary a cukrovary s nízkým objemem produkce. Ohroženy jsou hlavně ty cukrovary, jejichž denní kapacity zpracování cukrové řepy jsou pod 5 000 t a dále pak ty cukrovary, které nebudou schopné udržet délku cukrovarnické kampaně alespoň blízko hodnotě průměru EU.

Klíčová slova: cukrovary, výrobní kapacita, produkce, zpracování, cukrová řepa, cukr, aliance, země, trh, Evropská unie.

Cristal Union – balení cukru (foto: Cristal Union)

Literatura

1. KRÍSTKOVÁ, Z.; RATINGER, T.: Impact of the CAP's second pillar budget reform on the Czech economy. *Agris On-line Papers in Economics and Informatics*, 4, 2012 (4), s. 49–59.
2. SVATOŠ, M.; MAITAH, M.; BELOVÁ, A.: World sugar market-basic development trends and tendencies. *Agris On-line Papers in Economics and Informatics*, 5, 2013 (2), s. 73–88.
3. BURIANOVÁ, J.; MAITAH, M.; BELOVÁ, A.: The competitiveness of agricultural foreign trade commodities of the CR assessed by way of the Lafay Index. *Agris On-line Papers in Economics and Informatics*, 4., 2012 (4), s. 27–36.
4. SMUTKA, L.; MAITAH, M.; ZHURAVLEVA, E. A.: The Russian Federation – Specifics of the Sugar Market. *Agris On-line Papers in Economics and Informatics*, 4, 2014 (1), s. 73–86.

5. SOUKUP, A.; BRČÁK, J.; SVOBODA, R.: Monopolistic competition in the international trade of agricultural products. *Agris On-line Papers in Economics and Informatics*, 4, 2014 (1), s. 87–97.
6. ŠPIČKA, J.; JANOTOVÁ, B.: Náklady pěstování cukrové řepy v ČR a jejich mezinárodní srovnání. *Listy cukrov. řepař.*, 129, 2013 (7–8), s. 210–214.
7. HRON, J.; MACÁK, T.: Synergistic effect in the management of agricultural production. *Agricultural Economics – Zemědělská ekonomika*, 59, 2013 (11), s. 489–495.
8. MEZERA, J.; NĚMEC, R.; ŠPIČKA J.: Support of strengthening the cooperation and efficiency factors accelerating innovation processes in the food industry. *Agricultural Economics – Zemědělská ekonomika*, 60, 2014 (3), s. 295–300.
9. *F.O.Licht's International Sugar and Sweetener Report*. [on-line], <https://www.agra-net.net/agra/international-sugar-and-sweetener-report/login/>, cit. 25. 9. 2014.
10. *CEFS Sugar Statistics 2013*. [on-line] <http://www.comitesucre.org/site/statistics/>, cit. 22. 9. 2014.

Smutka L., Řezbová H., Pulkrábek J.: Production Capacity Distribution in EU Market – Who Takes Control over Available Capacities?

This article focuses on the distribution and production capacity utilization of sugar factories in countries of the European Union (EU). This issue is dealt with in the field of installed volumes for processing sugar beet and subsequently in sugar production as such. In that regard, the article analyzes the capacity utilization and its distribution at the level of individual EU Member States, and also at the level of the main actors in the EU market (Alliances). This article aims to identify the current processing and manufacturing capacities across the EU and to determine, at the level of countries and companies, who is taking control over the available capacities. Additionally, the article attempts to identify the main countries whose companies control the available sugar capacities and thus define a segment of countries that have the most significant influence on formation of the sugar policy in the EU. Based on the findings arising from the article, it can be stated that the production capacities are extremely concentrated – both at the level of respective member states and at the level of respective alliances. Extreme concentration exists especially in the area of installed processing capacities of sugar beet. The European market is dominated by only five countries: Germany, France, Great Britain, Belgium and Poland. These countries control most of the sugar beet processing capacities and consequently the production of sugar. Companies based in these countries then subsequently through individual corporations located in their territories control more than four-fifths of the European market with beet sugar. The data also indicates that the current installed capacities in the processing of sugar beet for sugar production and consequently the sugar production itself are being used by only 70–80% approximately, which represents a considerable margin. In relation to the expected abolition of the sugar market regulation among the EU member states in 2017, it is expected that the European sugar market will undergo a dramatic change. This will increase the competition between the major players in general and also increase the pressure on small independent sugar factories as well as sugar factories with low production capacities. Those at risk are mainly sugar producers, whose daily processing capacity of sugar beet is under 5,000 tons, and then those sugar factories, which will not be able to keep the length of the sugar campaign close to the EU average.

Key words: sugar factories, production capacity, production, processing, sugar beet, sugar, alliance, country, market, European Union.

Kontaktní adresa – Contact address:

doc. Ing. Luboš Smutka, Ph. D., Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta provozně ekonomická, Kamýčká 129, Praha 6 – Suchbátka, Česká republika, e-mail: smutka@pef.czu.cz